

17. 18. 1880 I, g.

HULDE AAN DE VADEREN.

FEESTREDE,

UITGESPROKEN IN DE GROOTE KERK TE LEEUWARDEN,
OP 31 MAART 1880,

OP HET

DERDE EEUWFEEST

DER INVOERING VAN DE

GEREFORMEERDE GODSDIENST IN FRIESLAND,

DOOR

G. H. VAN BORSSUM WAALKES,

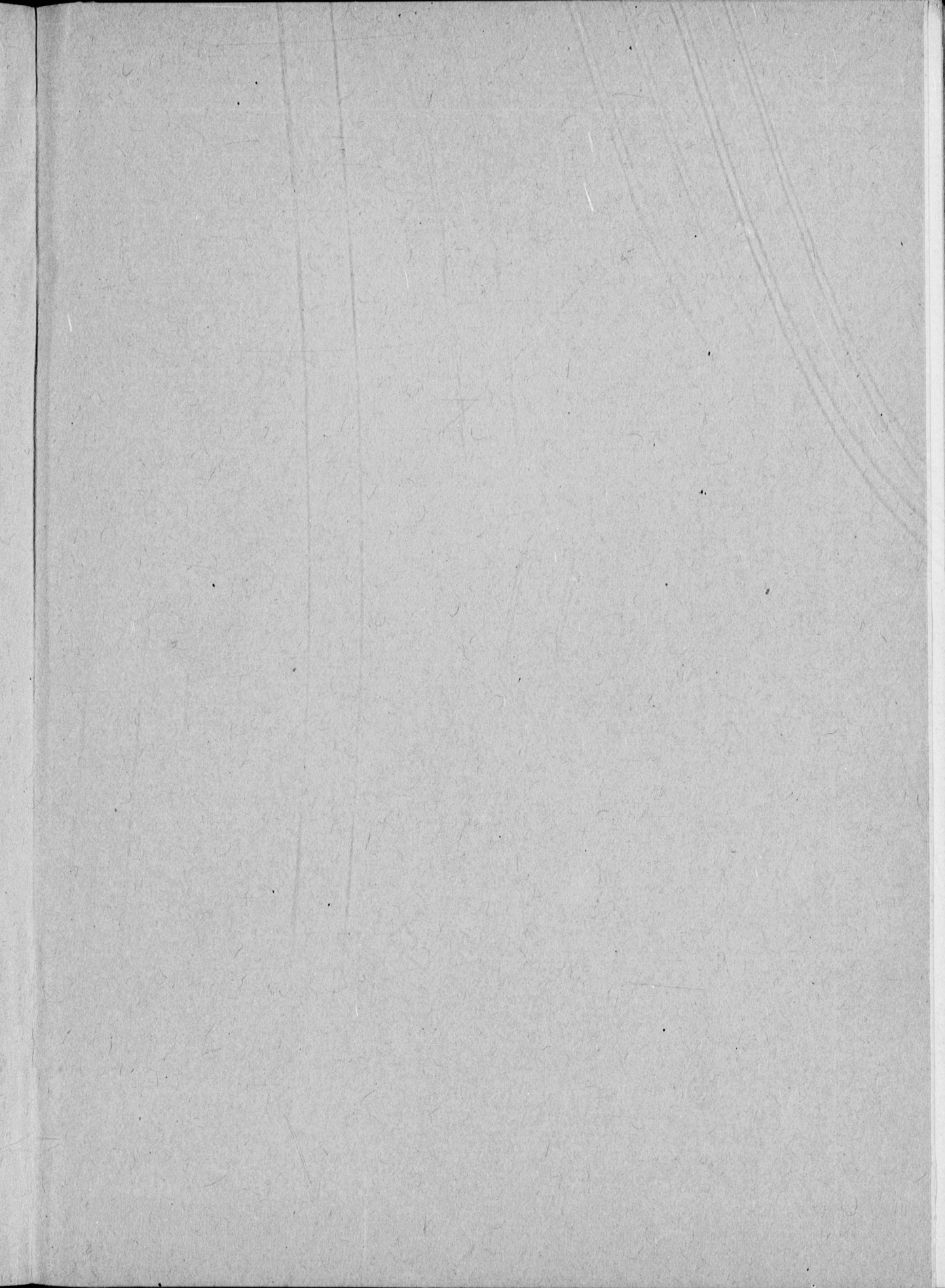
BENEVENS HET GEDICHT VAN JONKIL. MR. F. J. J. VAN ELJSINGA,
VOORGEDRAGEN IN DE
FEESTELIJKE AVOND-BLIEENKOMST VAN DIEN DAG.

LEEUWARDEN,
H. KUIPERS.
1880.

BK. 1880-19
HULDE AAN DE VADEREN.

FEESTREDE,

UITGESPROKEN IN DE GROOTE KERK TE LEEUWARDEN,
OP 31 MAART 1880,

OP HET

DERDE EEUWFEEST

DER INVOERING VAN DE

GEREFORMEERDE GODSDIENST IN FRIESLAND,

DOOR

G. H. VAN BORSSUM WAALKES,

BENEVENS HET GEDICHT VAN JONKH. MR. F. J. J. VAN EIJSINGA,
VOORGEDRAGEN IN DE
FEESTELIJKE AVOND-BIJEENKOMST VAN DIEN DAG.

LEEUWARDEN,
H. KUIPERS.
1880.

RIJKSUNIVERSITEIT TE UTRECHT

80 754

Op voor mij vereerend verzoek van de Heeren (+), die met mij de Commissie hebben uitgemaakt tot feestelijke herdenking van den 300sten verjaardag der invoering der Gereformeerde Godsdienst in Friesland, ziet dit woord het licht.

Aan U, Mijne Heeren! zij het dan ook opgedragen, met mijne warme erkentelijkheid voor alle zorg, door U betoond, voor het welslagen van ons gemeenschappelijk streven! Gods zegen zij rijkelijk Uw deel in huis en gewichtigen werkring!

Den waardigen Voorzitter zij inzonderheid dank gezegd voor de welwillendheid, waarmede ZHWGeb, de begeerte van ons en velen heeft vervuld, zoowel door de leiding van het geheel op zich te nemen, als ook door de uitgave van het gedicht, in de feestelijke avond-bijeenkomst voorgedragen!

(+) Jonkhr. Mr. F. J. J. van Eijsinga; Ds. J. B. Weerman; Mr. A. J. Andreae; P. Lijclama à Nijeholt; Jonkhr. Mr. J. H. F. K. van Swinderen; Ds. B. Bolleman van der Veen en Ds. H. J. G. Greebe.

Zeer waarde Feestgenooten!

Wij zijn heden naar deze plaats opgegaan met gewijde muziek en Godverheerlijkend gezang.

Wij hoorden daar op roerende wijze zingen: „zijt getroost, zijt getroost, ... die op God vertrouwen vinden vrede” . . . . en gelijk de Heilige zanger onder Israël reeds jubelde: „de Heer is mijn Herder en mij zal niets ontbreken”.

Voorwaar! dat alles voegt ons heden, en wel op deze plaats.

Op den 14den Maart van het jaar 1580 kwamen *in het Jacobijner Convent* ter dezer stede de volmachten tot den Landsdag in Friesland bijeen, en gaven, in minder getal, den Gedeputeerden last „om met allen ijver en naarstigheid te procederen tot eene grondelijke en Evangelische Reformatie” in ons gewest. Reeds daarom beveelt zich *deze kerk* aan tot eene feestelijke bijeenkomst op dezen dag.

Maar daar is meer!

De eerstgenoemde van de Gedeputeerden, die heden voor 300 jaar de gewichtige resolutie namen, waarbij zij de hun

gegevene volmacht vervulden, Scipio van Meckema geheeten, ligt in deze kerk begraven.

Op *zijn graf* mogen wij ons dan heden wel stellen, en lofen dankliederen aanheffen.

Wij brengen daarmede hulde niet slechts aan *zijne* nagedachtenis, maar ook aan die van alle zijne medegedeputeerden, ja! aan die der Staten van Friesland, die voor 300 jaar ons geweest vertegenwoordigden, en bovenal aan God, die hun eens het leven schonk.

En zal *ik* in *deze* oogenblikken een woord toevoegen aan de zielverheffende muziek en het Godeprijzend lied, dan zij de grondtoon óók van dat woord: *Hulde aan die voorvaderen!*

Hulde aan de Friesche Gedeputeerden en Staten van voor 300 jaar! om hunne vrijheidsliefde, om hunnen Godsdienstzin, om hunnen moed, om hunne wijsheid . . . . zietdaar! de gedachtengang van mijn, ik erken het, gebrekkig feestwoord.

Dierbare vrijheid! kostbare bezitting van Nederland! ook in ons gewest kennen wij uw aanminnig beeld!

Gij zijt in ons midden als eene reine, edele maagd!

Uwe karaktertrekken zijn eerbied voor — en gehoorzaamheid aan — orde en wet. Losbandigheid en ordeloosheid zijn aan uw edel wezen vreemd! — Gij kweekt de welvaart; Gij bemint de kunst; Gij voedt de kennis; Gij omarmt den vrede; Gij kust het recht; Gij kroont het leven en maakt

het ons in huis en maatschappij tot genot! — Wij beminnen U met vurige liefde!

Edele vadersen! wier gedachtenis wij heden eeren, Gij hebt die vrijheid gekend, geliefd en voor het nageslacht bewaard. Gij hebt haar verdedigd, toen zelfs de hoogste macht in den lande haar verachtte, de privilegiën en eens gestelde rechten en orde vertrad, en uw geweten aan knellende banden wilde leggen. Gij hebt toen ter harer bescherming gewaakt, gebedeld, gestreden, geleden jaren lang! En toen de dag der zege aan de kimmen gloorde, hebt Gij in deze eigene stad dien dag vereeuwigd! Op Uwe gedenkpenningen, die Gij, voor 300 jaar, bij de verovering van het blokhuis in deze stad en andere kasteelen elders, deedt vervaardigen, hebt Gij doen graveeren: „het begin der wederverkregene vrijheid van Friesland”. En het begonnene hebt Gij voleindigd met nauwgezette zorg, en ernstige inspanning van alle krachten!

Met kinderlijke dankbaarheid herdenken wij dit alles op dezen schoonen dag! Onder het geklank der bazuinen, en de liefelijke toonen van Godsdienstige gezangen, leggen wij in den geest, met diepen eerbied voor Uwer aller nagedachtenis, op het graf van een Uwer eenen schoonen krans ter neer. Wij huldigen uwe vrijheidsliefde, en vereenigen ons in de plechtige gelofte: „erfenis der vadersen, gulden vrijheid! u zullen wij bewaren als eenen kostbaren schat van ons Vaderland en van dit ons dierbaar gewest.”

Maar wat is de vrijheid zonder de Godsdienst? . . . . . mij dunkt eene maagd, die straks hare edele wezenstrekken, orde en gehoorzaamheid aan de wet, vergeet en bezoedelt.

Zij zal haar schoon werk veronachtzamen, en in losbandigheid ontaard, welvaart, kunst, kennis, vrede en recht verderven, verachten, vertreden . . . . en het leven in huisgezin en maatschappij maken tot een ramp in stede van genot . . . . .

Doch Gij, reine Godsvrucht! gelijk Gij alles aan- en in den mensch heiligt, het oog in het zien, den mond in het spreken, den voet in het wandelen, het hart in het gevoelen, en het hoofd in het denken . . . zoo zijt Gij ook het wezen en de ziel der ware vrijheid! Met U in hart en daad, eerbiedigt de mensch zijnen Schepper en Heer, en bidt hij met Christus! Gij leert hem de vrijheid kennen en zoeken in afkeer van het onreine en kwade, en in oprechte aanhanke-lijkheid aan God. Gij boezemt hem daardoor liefde en eerbied in voor orde en recht . . . en geeft hem kracht om met waardeering der eerste het laatste te verdedigen tegen een iegelijk, die het durft aan te randen, al ware hij ook de vertegenwoordiger van de grootste macht op aarde. Eerbiedwaardige godsvrucht! Gij zijt niet slechts het wezen en de ziel, maar tevens de moeder en de kweekster der ware vrijheid!

Edele vaders! wier nagedachtenis wij heden plechtig huldigen, daarom hebt Gij dan ook de Godsdienst met de vrijheid gehandhaafd. Zij waren U ten nauwste zaam verbonden en onafscheidelijk. De vrijheid werd U het diepst gekrenkt, waar hare moeder, de Godsdienst, in ketenen werd geklonken! Toen waaktet Gij bovenal op, en hebt geleden en gestreden — Gode zij dank! tot overwinning! En toen de aanvankelijke zegepraal U verblijdde, hebt Gij gewaakt en

gezorgd, dat voor U en Uw nageslacht met de verouderde en voor U versletene vormen de godsdienst zelve niet te loor ging.— Daarom hebt Gij heden voor 300 jaar door Uwe waardige resolutie de reformatie in ons gewest gewettigd, en omdat Gij Uwen God en Schepper eerdet, nagenoeg gelijktijdig, op de keerzijde van Uwen gedenkpenning den Nassauwschen David doen graveeren, die den Spaanschen Goliath verslaat, en daaronder het woord des Psalm dichters geplaatst: „van den Heer is dit geschied”.

Eerbiedwaardige vaders! wij huldigen Uwen godsdienstzin en zegenen Uwe nagedachtenis! Met Godgewijde muziek op het graf van een Uwer staande, heffen wij terecht aan: „zijt getroost, zijt getroost, die op God vertrouwen vinden vrede... de Heer is mijn Herder en mij zal niets ontbreken”. En dezen schoonen psalm verwisselen wij met de bede: „grootte God! bewaar ons bij de erfenis der vaders, de Godsdienst met de vrijheid, en leer ons in Christus onzen Heer U meer in geest en waarheid eeren en aanbidden”.

Ja! bewaar ons bij de Godsdienst met de vrijheid... wel mogen wij die bede heden opheffen. Gelijk toch de goede boom heerlijke en verkwikkende vruchten voortbrengt, en uit een reine bron het reine water welt, zoo baart de Godsdienst met de vrijheid ook het edele en verkwikkende.

Moed is van haar een eerste vrucht. Moed... niet die onbesuisde drift, waarmede de mensch, blind voor het gevaar, maar voortholt, maar dat rustige en vaste vertrouwen, waarmede hij, met het oog op God, het onvermijdelijke aanvaart en trotseert.

Edele vadersen! met Uwe liefde voor de vrijheid en zin voor de Godsdienst hebt Gij tevens dien moed getoond!

Voorwaar! het was geene kleine taak, die Gij heden voor 300 jaar aanvaardet. Alle pauselijke ceremoniën, diensten en predikatiën te verbieden; de goederen der Oud-Catholieke kerk in Friesland te bestemmen tot onderhoud van eerlijke en degelijke Gereformeerde predikanten, schoolmeesters, nooddrufftigen en tot andere vrome doeleinden; het bevel uit te vaardigen, dat in elk dorp zulke predikanten en schoolmeesters zouden worden verkozen; den Grietslieden te belasten met de kerken te doen reinigen van de beelden, altaren en alles, wat tot de Roomsche ceremoniën gediend mocht hebben;.... dat veelomvattend en zorgvereischend werk begont Gij in het aangezicht des vijands, die èn van het oosten uit Groningen, èn van het zuiden uit Steenwijk onze provincie ernstig bleef bedreigen! Straks zoude hij met afdoende macht herhaaldelijk oprukken om het verlorene te herwinnen, en al Uw werk te vernietigen! Zijne schrikwekkende sterkte zoude blijken, als hij na weinige jaren nog eens, schier onder de muren van deze Uwe stad, tot Boxum, zoude doordringen, om daar Uw leger te verslaan!...: Maar de ernstige taak, die Gij, heden voor 300 jaar aanvaardet, was onvermijdelijk. De huichelachtige Rennenberg, op wien Gij Uwe hope hadt gesteld, had U bedrogen. Friesland dorstte naar de aanbidding in Geest en waarheid, gelijk een hert naar de waterstroomen. Met vast vertrouwen hebt Gij daarom het grootsche werk ter hand genomen... Gij hebt gedaan wat Gij kondet,

en die maatregelen ter bescherming van Uwen arbeid genomen, die U ten dienste stonden . . . . en God, op Wien Gij bouwdet, heeft U niet beschaamd. In Zijn bestuur kwam zelfs de kille, koude winter U te hulp, waarvoor de bij Boxum zegepralende Spanjaarden vloden!

Edele vadersen! wij huldigen dien moed, en zegenen deswege Uwe nagedachtenis op dezen dag! Op het graf staande van een Uwer, psalmen wij op hoogen toon Luther na:

Een vaste burg is onze God,
 Een toevlucht voor de zijnen!
 Al drukt het leed, al dreigt het lot,
 Hij doet zijn hulp verschijnen!
 De vijand rukt wel aan
 Met opgestoken vaan:
 Hij draagt zijn rusting nog,
 Van gruwel en bedrog;
 Maar — zal als kaf verdwijnen!

Zijt dan getroost . . zijt getroost, die op God hopen vinden vrede!

Maar aan waren moed, de verfrisschende vrucht van godsdienst en vrijheid te midden van het gevaar, paart zich bezadigde wijsheid. Zij is die edele manier van denken en handelen, die wel altijd, maar bovenal in moeilijke omstandigheden het juiste spoor wijst en volgt. Waar zij manlijk en krachtig optreden moet, tracht zij nogthans het bittere te vermijden; zij wil redden, en niet verderven; hare leuze is: „niet met geweld, maar door mijnen Geest zal het geschieden, spreekt de Heer.”

Eerbiedwaardige Vadersen! bij Uwe vrijheidsliefde, Godsdienstzin en moed hebt Gij ook die wijsheid bezeten en getoond! Uwe Resolutie, heden voor 300 jaar genomen,

draagt er rijkelijk de kenmerken van. — Gij wettiget het bestaan der *Hervormde* Godsdienst in Friesland . . . daar Gij zaagt, dat in de omstandigheden, U gegeven; geen andere vorm van aanbidding over de oud-Catholieke kerk in ons gewest zoude *kunnen* zegepralen. Gij schreeft echter wijselijk in Uwe Resolutie aan de verdere ontwikkeling der Hervormde Godsdienst geen weg en perken voor, maar hebt dit gelaten aan den loop der tijden en het Bestuur van den Heer der gemeente. Gij hebt niet gedoogd, dat lieden, met boozen zin beziel, met den vijand heulende tegen U en Uw werk, zouden voortarbeiden, maar met *eerlijke* en *vrome* priesters en dienaars der Oud-Catholieke kerk hebt Gij mededoogen gehad, en over hen de beschermende hand uitgestrekt. — Gij hebt niet gewild, dat de ingevoerde Reformatie zedeloosheid zoude bestendigen of diefstal bevorderen, en U daarom met ernstige maatregelen tegen beide gekant. Gij hebt de ontwikkeling van Frieslands zonen en dochteren in Godzaligheid en kennis begeerd, en deswege de goederen der Oud-Catholieke kerk dáártoe bestemd! — Gij hebt de zegepraal der Hervorming op waardige wijze gezocht, en daarom, zooveel in U was, er naar gestreefd, dat op gematigde en Christelijke wijze tegenover de andersdenkenden zoude worden gehandeld! — Gij hebt het wegnemen der beelden en altaren dáárom aan *de Overheidspersonen* opgedragen. Ja! omdat Gij niet met geweld wildet zegepralen, hebt Gij de overblijfselen der Oud-Catholieke eeredienst nog jaren lang hier en daar in ons gewest geduld. En de Doopsgezinden, die in de verheffing der Hervormde godsdienst geenzins deelden, hebben zelve wel, bij een

merkwaardig twistgesprek met de Hervormden, in deze eigene stad in 1596 in de Galileër kerk gehouden, erkend, „dat de loffelijke Overheid hen tot nog toe vrijheid van religie in alle goedigheid en beleefdheid vergund had.” — Maatregelen ter uitvoering en bescherming Uwer verordeningen en Hervormde Godsdienst hebt Gij genomen, maar steeds met wijsheid.

Edele vaderen! wij zegenen deswege nogmaals Uwe nagedachtenis . . . en dankbaar voor het heil ons en ons gewest op maatschappelijk en godsdienstig gebied door Uwe wijsheid aangebracht, heffen wij staande op het graf van een Uwer het hart op tot God, die U het leven en de wijsheid, die van boven is, schonk, met de plechtige gelofte: „wij willen vroom en vrij blijven, en te midden van den ernst der tijden, die wij beleven, er naar trachten, *naar uw voorbeeld* moedig, maar tevens met wijsheid te handelen.”

Zoo huldigden wij dan de nagedachtenis onzer vaderen, feestgenooten!

Zoude iets onze hulde kunnen verkleinen?

Hoort! die weklacht misschien, die van de verdrukten uit dien tijd opgaat en tot ons komt? — Maar voor zoo ver die niet veroorzaakt werd door eigen schuld en heulen met den vijand of daadwerkelijk verzet, kan die niet gebracht worden op rekening van hen, die heden voor 300 jaar de Resolutie namen tot invoering der Gereformeerde godsdienst in ons gewest. Een enkele wreedaard heeft die veroorzaakt,

in weerwil van der vaderen bedoeling. Zult gij dan dáárop letten, en vergeten de vroegere verdrukking om des gewetens wil, die rijkelijk vreeselijke dingen volbracht had, en nu als van zelve hier en daar droevige wraakneming te voorschijn riep? Neen! Gij zult veeleer gedenken aan de vertroosting, den zegen en de levenskracht, die de belijdenis en verkondiging van het eenvoudige Evangelie in de harten en huizen van duizenden hebben aangebracht . . . zegeningen, die tegen de enkele weeklachten wel rijkelijk opwegen. — Gij zult gedenken, dat geen enkele frissche rozenstruik op aarde de schoone en door haar kleur en geur aanminnige roos voortbrengt zonder een scherp doorn; en het indrukwekkende onweder, dat de lucht verfrischt, en ons ruimer adem doet halen, en plant en dier en mensch verkwikt, wel eens dezen of genen sterveling jammerlijk treft en doodt.

Of zal wellicht het onvolkomene van der vaderen arbeid onze hulde aan hunne nagedachtenis verhinderen? . . . En voorzeker! M. H.! wij zullen het erkennen, hun werk was ten deele. Evangelieprediking en onderwijs bleven langen tijd gebrekkig. Het volmaakte ontbrak bovendien in menig ander opzicht. Maar zullen wij dan op dezen feestelijken dag geene rekening houden met de schier ontelbare bezwaren, waarmede men te worstelen had? Wien der menschen is het ooit vergund het volmaakte voort te brengen? In groote zaken *het te willen* is reeds loffelijk. En onze vaderen hebben het *meer* dan *gewild*. Daar verrees straks de Franeker Hooogeschool, lang de glorie van ons gewest, ten bewijze dat men het licht van *wetenschap* en *kennis* in het belang der

godsdienst zocht. Bovendien, wie onzer denkt niet bij de vestiging der Hervorming in Friesland, aan het juiste woord, door een nu ontslapen maar eens zeer geacht vaderlandsch geleerde, op de gansche reformatie toegepast, „zij is in de zestiende eeuw wel begonnen, maar niet voleindigd” . . . of aan de treffende gelijkenis van onzen Heer, het „koningrijk der hemelen is gelijk aan een zuurdeesem, door eene vrouw genomen en verborgen in drie maten meel”? Voorwaar! het goede beginsel is niet in één oogenblik in alles doorgedrongen . . . maar het werkt langzaam en dikwijls verborgen, maar steeds zeker!

Of zullen dan misschien de godsdienstige twisten, die later in de Hervormde kerk, ook in ons gewest, ontstonden, den roem der vaderen verkleinen?

Maar zijn zij dan in ieder opzicht nadeelig geweest voor godsdienst en kerk? Hebben zij de belangstelling in het geestelijke niet opgewekt en levendig gehouden? Hebben zij de gemeente niet bewaard voor de stilte van den dood en het graf?

Doch het zij zoo, zij hebben in menig opzicht het godsdienstig leven zeker ook geschaad . . . maar de tweedracht der zonen van hetzelfde huis stellen wij wel nooit op rekening van den vader, die met allen ernst tot vrede en eendracht vermaande!

En ééne zaak vergeten wij bovenal op dezen feestelijken dag geenzins: dat de geschiedboeken ons dikwerf wèl vermelden het rumoer en het getwist van sommigen, die zich op den voorgrond stelden, maar *niet* den zegen, verspreid

door die stillen in den lande, die wel deden zonder om te zien, en hunnen Heer getrouw, in den kring waar zij leefden, het heil des Evangelies hebben gemaakt en anderen gebracht. Voorwaar! zoo zij er immer velen geweest ook in ons gewest . . . en, te midden van beweging en tweedracht, hebben zij de vrijheid en de godsdienst der vaderen gekend en geëerd, en hunnen moed en wijsheid bezeten!

Doch ziet! na de genomene Resolutie van voor 300 jaar zegepraalde straks het strenge Calvinisme in ons gewest. De vervolgzucht, die het medebracht tegenover andersdenkenden, is dan toch der vaderen smaad? Welk eene ellende is daardoor de vestiging der Gereformeerde godsdienst zelfs binnen de eigen wanden der kerk gevolgd? — Doch, feestgenooten! voor den grooten Calvijn hebben wij *eerbied* . . . voor hem, en de mannen, die gelijk hij, de beginselen zijner opvatting van het Evangelie, *in alle vroomheid*, gestreng hebben toegepast . . . maar den milderen Zwinglius en zijne beginselen *beminnen* wij. De een is ons als een *Koning*, dien wij niet zonder eerbiedige huivering naderen, de ander als een *leermeester*, die ons hart bezit. Ook de vaderen, die heden voor 300 jaar hunne Resolutie namen, en wier nagedachtenis wij deswege zegenen, ademden meer den geest des laatsten dan dien des eersten. Calvijn vond niet door hen, maar weinige jaren later door den invloed van Menso Alting en Otto Swaluw en den Frieschen Stadhouder Graaf Willem Lodewijk den weg in Friesland. Zoo ging het mildere aanminnige Zwinglianisme spoedig in ons gewest onder voor de strenge leer van den vromen Calvijn. Maar ik bid U, wat schaadt dit den roem der vaderen, van

wie wij heden spreken? Zijn zij aansprakelijk voor wat zij niet hebben gewerkt en gewild? Is daarenboven hun mildere geest geheel te loor gegaan? Wat zien wij dan op den hoogen berg, waarheen wij ons op dezen feestelijken dag in onze verbeelding verplaatsen? . . . In de vroege morgenure verrijst de zon boven de kimmen in pracht en luister; een zee van licht verspreidt zich . . . maar ach! na een oogenblik vertoont zich een sombere nevel. Het bewonderenswaardige biedt echter ook *hij* U. Gij ziet zelfs spoedig uw eigen beeld weerkaatst. Maar de zon is nu bedekt voor uw oog. Rein en licht blijft zij nogthans. En straks, als de dag klimt, breekt zij weder door; de nevelen verdwijnen, en met hen Uw eigen beeld! — Zoo zegepraalden ook in ons gewest, ter bekwamer tijd, en tot roem der vaderen, de eenvoudige reine waarheid des Evangelies en de liefde over de nevelbeelden van menschelijke stelsels en de dreigende wolk van gestrengheid.

Maar hoort nog eens! De vraag verrijst: „heeft dan in en buiten de Hervormde kerk de eenvoudige waarheid des Evangelies met de liefde reeds gezegevierd? Hebben wij heden wel stof tot feestviering en roem op der vaderen graf? Moet de toestand van godsdienst en kerk in onze dagen ons niet ernstig bekommeren? . . . Neen! wij twijfelen niet, feestgenooten! De vaderen hebben voor 300 jaar een goed werk begonnen. Sombere nevelen mogen ons ook nu nog omringen . . . velen mogen nog altijd staren op hun eigen nevelbeeld, in plaats van op te zien naar de zon van eeuwig licht en waarheid . . . maar de zon verandert niet; ter harer

tijd breekt zij weder door; mij dunkt, wij zien reeds hare naderende stralen, en de wijsheid en de godsdienst met waren moed en wijsheid, door de vadersen zoo geliefd, scharen zich op nieuw ter overwinning!

Zullen ook *wij* in de zegepraal deelen? . . . Op dezen dag *willen* wij het. Geleerd door de geschiedenis der kerk, staken wij onze onzalige twisten die ons verdeelden; in vertrouwen op de overwinning der waarheid reiken wij elkander de hand tot verdraagzaamheid; en overtuigd, „dat eendracht macht maakt” vereenigen wij ons in betrachtiging van het Christendom!

De schoonste hulde brengen wij aan de nagedachtenis der vadersen, als wij het dichterlijk woord vervullen „hoe goed is het dat zonen van hetzelfde huis als broeders te zamen zijn.” Zóó leggen wij tevens den edelsten krans op hun graf ter neer . . . en zingen wij den welluidensten psalm tot eer van God!

Vader van alle liefde! God van Majesteit! leer ons dat! Vervul ons daartoe met Uwen Geest! Leid ons tot Christus! Behoed Uw kerk op aard, in ons gezegend Vaderland, en dierbaar gewest! En neem de dankzegging aan voor het werk, door de vadersen verricht, en den zegen zelfs het late nageslacht geschonken! Amen.

TER GELEGENHEID

VAN DEN

DRIEHONDERDSTEN GEDENKDAG

VAN DE INVOERING DER

HERVORMING IN FRIESLAND.

Merkwaardig mag de dag wel heeten,
Waarop 't drie eeuwen is geleden,
Dat hier de Hervorming kwam tot stand,
Toen 't licht der vrijheid mocht ontvonken,
En door 's Lands Staten werd geschonken
Aan 't ons zoo dierbaar Friesche land.

De maat van 't leed was volgemeten —
» Verbroken dus de slavenketen,
» Die reeds zoo lang ons heeft gekneld” —
Zoo spraken waardig de Landsvad'ren,
En hoopvol zag men 't einde nad'ren,
Van tirannij en ruw geweld.

En dankbaar had men 't oog geslagen
Op 't geen er reeds in vroeger dagen
Gedaan was voor 't verdrukte land,
En hoe Oranje en andere helden,
Te velen om hun naam te melden,
't Verdedigden met hand en tand.

Nog zag men ginder 's vijands vanen;
Maar toch! zijn zon begon te tanen,
Gefnuikt, gebroken was zijn kracht,
En nooit, zoo sprak men zonder schromen,
Was beter tot haar recht gekomen,
De schoone leus: „Eendracht maakt macht.’ ’

Daar was een felle strijd gestreden ,
 Veel bitter lijden was geleden ;
 Maar nu? Geweken was 't gevaar!
 Het moest gewenschte der geschenken ,
 Dat zich voor 't vaderland liet denken ,
 De gulden vrijheid was weêr daar.

De boei, de schrik van vroeger dagen ,
 Had menig hart terneer geslagen ,
 Dat samenkromp in 't droefgemoed; ---
 Nu waren 't milde zonnestralen ,
 Die lieflijk mochten nederdalen
 Als dure prijs voor goed en bloed.

De tirannij was afgezworen,
 Het duister had zijn macht verloren ,
 Des Heeren goedheid zij geloofd !
 Mocht nog zoo even zorge prangen,
 Was elk met schrik en vrees bevangen ,
 Voortaan omhoog 't gebogen hoofd!

Gewis op de uitgezochtste woorden
 En op de schoonste der accoorden ,
 Hebt gij, Hervorming! 't volste recht.
 Uw lof is door der menschen tongen
 Nog nimmer naar waardij bezongen ,
 Noch u een kroon naar eisch gevlecht.

Maar is 't niet onze plicht, te vragen,
 Of in de kerk van onze dagen
 Een zuiv're leer verkondigd wordt?
 En of niet velerhande rechten,
 Waaraan zoovelen innig hechten,
 In menig opzicht zijn verkort?

Die ijd'le vraag dient afgewezen.
 Nog nimmer stond op 't blad te lezen,
 Wat is , wat was de zuiv're leer.
 Wat dezen zus of zoo opvatt'en,
 Waar and'ren weer bezwaar in hadden,
 Dat was er steeds — nu en weleer.

Hoe hoog ook Rome was verheven ,
 En hoe 't naar heerschappij mag streven —
 Onfeilbaar! wie , wie was dat ooit ?
 Geen leerstuk is er ooit beschreven ,
 Dat even krachtig is gebleven
 Voor elk geslacht; dat was er nooit.

Wat van deez' aarde is moet bezwijken,
 De beste stelsels zullen wijken ,
 Zij zijn niet voor den tijd bestand.
 Toen de Augustijner had gesproken ,
 Was reeds der Pauzen macht gebroken ,
 Zoo krachtig sprak de Protestant.

Die, door een heilig vuur gelreven ,
 Een strijd aanvaardde op dood en leven,
 Trots Rome's ban , en Rome's vloek,
 Om aflat , bul , of hoe 't moog heeten ,
 Teniet te doen door kracht van reden ,
 Steeds onversaagd en altijd kloek.

En wat door menschen werd geschreven ,
 Al was het krachtig en verheven ,
 Geen letter is er die beklijft;
 Hoe of men in den loop der tijden
 Daarover met elkaar mag strijden ,
 De letter doodt — de geest, die blijft.

Neen, 't ware heil is niet te zoeken
 In 't geen gelezen wordt in boeken
 Of op het duffe perkament;
 Maar 't frisch gemoed, naar vrijheid strevend,
 In deugd en menschenmin steeds levend,
 Dat is 't waarachtig element.

En was er ook in vroeger dagen
 In menig opzicht stof tot klagen,
 En heerschte er onverdraagzaamheid —
 Die klaagtoon geldt vooral 't verleden,
 Ze worde meer en meer vergeten,
 Nu milder geest ons hart verblijdt.

Ja, milder geest, die allerwegen
 Wil zijn tot staf en steun en zegen
 Bij ieder leed en droevig lot,
 Die vrede op aarde wil verbreiden,
 In ieder oord, naar alle zijden,
 Maar vrede bovenal met God.

De geest der liefde doe haar stralen
 Steeds meer op 't menschedom nederdalen
 Met zuiv'ren onverwelk'bren gloed,
 Die zal alom een zegen schenken,
 Veel zaliger dan zich laat denken,
 In 't ware christelijk gemoed.

Verdraagzaamheid! gij nooit volprezen;
 Hoe zalig zou het menschedom wezen
 Als gij naar waarheid wordt betracht,
 En als door alle Protestanten,
 In ons land — en in alle landen,
 U 't dankbaar offer werd gebracht.

Barmhartigheid! o neen, wij roemen
 Nooit naar waardij de schoone bloemen,
 Die op uw pad te vinden zijn,
 Gij sterkt en heelt gebroken harten,
 Biedt zoete troost in alle smarten
 En balsem voor de felste pijn.

Gerechtigheid, zoo hoog te prijzen,
 O! mocht uw zon steeds hooger rijzen
 Als aan den vollen middagtrans,
 Zoo over de aarde uw licht mag schijnen,
 Hoe zou de duisternis verdwijnen
 Voor uw en onweerstaan'bren glans.

Hervorming! Ja, door u verkregen
 Wij dien onschatbaar grooten zegen,
 U zij daarvoor onz' lof en eer.
 Wij allen, wie wij wezen mogen,
 Ach, houden wij u steeds voor oogen,
 Gevoelen wij dat meer en meer.

O! mocht uw geest zóó in ons wonen,
 En mochten wij als christnen toonen
 Dat heilig vuur steeds in ons brandt,
 Dan zullen wij door heel ons leven,
 Aan elk alom te aanschouwen geven:
 Het beeld van d' echten Protestant.

Hervorming overal verbreiden,
 Ontwikkelen naar alle zijden,
 Dat zij ons doel, steeds meer en meer.
 Dan zal de ware vrijheid tieren
 En 't nageslacht zal dankbaar vieren,
 Nog schooner feest ter harer eer.

Dan zal in 't hart van alle vromen,
 Meer 't rijk van geest en waarheid komen,
 Door 't God'lijk woord op aard gebracht;
 Zoodat, wat ook ons lot moog' wezen,
 De toekomst nimmer ons doet vreezen,
 Maar hopevol ons tegenlacht.

Welaan, het hoofd dan opgeheven,
 Een iegelijk toone 't in zijn leven,
 Te zijn in waarheid Protestant.
 Waar de ingezeetnen dat betoonen,
 En waar ze als broeders samenwonen,
 Voorwaar! gelukkig is dat land.

Hervorming! Ja, driehonderd jaren,
 Zijn over u reeds heengevaren,
 Maar nog leeft in u groote kracht,
 Terwijl we eendrachtig saam verklaren,
 Veel heil, waarop wij dankbaar staren,
 Is door u reeds tot stand gebracht.

Zoo wordt ge door ons luid geprezen,
 En zult ge een profecie ons wezen,
 Dat tot in 't laatste nageslacht,
 Wat moog' verand'ren en vergrijzen,
 Gij als een rots steeds zult verrijzen,
 Onwrikbaar in Gods heil'ge kracht.

v. E.

